

IBN 'ASAKIROVA POVIJEST GRADA DAMASKA: Slavno dostignuće muslimanske historiografije

Muslimanski naučnici su dosegli visove u mnogim naučnim oblastima, ali u jednoj su bili bez premca - u pisanju biografskih rječnika.¹ Predmet ovoga rada je upravo jedan takav biografski rječnik, Ibn 'Asakirova Povijest grada Damaska ili *Tārīḥ medīneti Dimašq* (u daljnjem tekstu Tariḥ). Imajući u vidu obimnost djela i činjenicu da je njegov veći dio još u rukopisu, fer je kazati da je ovo samo skroman pokušaj da se rezimira dosad poznato o ovom velikom djelu. Nakon kratke skice života i djela Ibn 'Asakira govorit ćemo o sadržaju, metodologiji, izvorima i utjecaju Tariha na muslimansku historiografiju posebno, te na muslimansku literaturu uopće. Osjetili smo potrebnim predstaviti i Ibn Menzurov sažetak (*Muḥteṣar*) Povijesti grada Damaska. Čitalac će naći i kratku bilješku o još jednom nedovršenom pokušaju sažimanja Tariha koga su načinili 'Abdulkadir Bedran i Ahmed 'Ubejd.

Život Ibn 'Asakira

Njegovo puno ime je 'Ali ibn el-Hasen ibn Hibetullah, Ebu -l-Qasim Siqatuddin ibn 'Asakir ed-Dimašqi (499.-571.h./1105.-1176.). Prvi ga je Ibn 'Asakir nazvao imam Ibn al-Ġawzī.² Razlog takvog imenovanja nije poznat s obzirom da niko iz njegove porodice nije poznat kao 'Asakir. On je bio član ugledne familije Benu 'Asakir koja je držala važne pozicije u društvenom, političkom i kulturnom životu Damaska tokom gotovo dva stoljeća (470.-660.h./1077.-1261.). Bila je to odana sunnijska familija koja je aktivno učestvovala u progonu ši'ija i drugih nesunnijskih sekti toga doba. Ova nam činjenica pomaže da shvatimo dvije pojave: Ibn

1 Jedan od mogućih razloga je i taj što su bili razočarani u politički establišment pa su se okrenuli uzoritim životima učenih ljudi Ummeta. Popularna izdanja "Who Is Who?" najbliža su aproksimacija srednjovjekovnih islamskih biografskih rječnika na Zapadu danas.

2 Ibn 'Asakir, *Tārīḥu madīneti Dimašq* (TMD), Es-Siretu -n-nebevīje, dio I, str. III.

‘Asakirov interes za Tradiciju Božijeg Poslanika (Sunnet) i njegovo prijateljevanje sa najvažnijim sunnijskim liderima toga doba, Nuruddinom ez-Zenkijem (u. 569.h./1173.), koji ga je ohrabrivao da napiše Tarih i podigao mu Dar al-Hadith da bi u njemu mogao predavati, te Salahuddinom el-Ejjubijem koji ga je, kažu, neobično cijenio i prisustvovao njegovoj dženazi.³ Ibn ‘Asakir je bio pobožan musliman, historičar, veliki putnik, šafijski pravnik, pjesnik, aktivista, eš‘arijski teolog, profesor Daru-l-hadisa (škole hadisa) i, iznad svega, muhaddis.⁴ Prema Ibn Halikkanu, on je bio glavni muhaddis Šama u svoje vrijeme.⁵

Ibn ‘Asakirovo obrazovanje

Svoje prvo obrazovanje stekao je u kući i u Velikoj džamiji u Damasku. Nakon smrti svoga oca puno je putovao. Na svom prvom putovanju (520.-525.h.) posjetio je Mekku, Medinu, Kufu i Bagdad. U Bagdadu je studirao pred el-Gazalijevim učenicima u Nizamiji. U Damask se vratio 525. g. gdje je proveo naredne četiri godine i vjerovatno počeo sastavljati svoju Povijest grada Damaska. U ovom periodu (527.h.) dobio je svoje prvo dijete Qasima, koji je važan zbog njegovog rada na Tarihu. On je napisao i biografiju svoga oca koju su koristili Jaqut i az-Zahabī a koja do danas nije sačuvana.⁶ Godine 529.h. Ibn ‘Asakir je bio ponovo na nogama, ovaj put u pravcu Horasana. On je izabrao Horasan jer je Egipt, na drugoj strani, u to vrijeme bio pod ši‘skom dinastijom Fatimija i već izgubio prestiž sunnijskog znanstvenog centra. To je bio razlog što ga Ibn ‘Asakir nikada nije ni posjetio.⁷ Tokom ovog drugog putovanja posjetio je sljedeće centre učenosti: Horasan, Isfahan, Transoksaniju, Merv (gdje je sreo Ebu Sa‘da ‘Abdulkerima as-Sam‘aniya), Tabriz, Bejhek, Nišapur, Herat, Mosul i ponovo Bagdad. U Damask se vratio 535.h./1141. g. gdje je počeo predavati, što je činio narednih četrdeset godina.⁸ Informacije o Ibn ‘Asakirovim putovanjima su vrlo važne za izučavanje izvora Tariha. Prema as-Subkiyu, on je imao preko 1300 muških učitelja

³ *Ibn Khalikkan's Biographical Dictionary*, prevod B. Macguckin de Slane (New York Johnson Reprint Corporation, 1961, 1. izd. 1843), 2: 254.

⁴ Tağuddin as-Subky, *Ṭabaqātu aš-Šāfi‘iyya al-kubrā* (Cairo: Al-Matba‘a al-Husajniyya al-Misriyya, 1323), 4: 274.

⁵ Ibn Halikkan, 2: 252.

⁶ N. Elisseff, "Ibn ‘Asakir" u *Encyclopedia of Islam* (Leiden: E.J. Brill, 1986), 3: 714.

⁷ TMD, 1: VII.

⁸ As-Subkī, 4: 273; TMD, 80: 10-15.

(šejhova) i oko 80 ženskih učitelja.⁹ Kao što naslov jednog njegovog djela sugerira, on je nauku stjecao u oko četrdeset gradova. Znamo i to da je pažljivo pravio zabilješke dok je prisustvovao predavanjima (medžalis) tih učitelja. Od velike koristi u prepoznavanju njegovih učitelja su indeksi njegovih učitelja koje su napravili priređivači objavljenih dijelova Tariha.¹⁰ O tome ćemo još nešto kazati kasnije. Zasad kažimo da je i sam imao veliki broj studenata. Umro je 2. redžeba 571.h, odnosno 25. januara 1176. g., to jeste, godinu dana nakon što je Salahuddin ušao u Damask.

Ibn 'Asakirova djela

Prema jednom od glavnih urednika Tariha, profesorici Sakīni aš-Šihābī, Ibn 'Asakir je iza sebe ostavio 143 djela.¹¹ Sva ona su na ovaj ili onaj način vezana za Sunnet ili su napisana po metodologiji sunnetskih studija. To će postati jasnije kada budemo govorili o Ibn 'Asakirovoj metodologiji u Tarihu. A sada, evo naslova nekih njegovih djela:¹²

Al-Išraf 'alā ma'rifa al-atrāf (3 toma u rukopisu),

Al-Arba'īna fi-l-iğtihādi fi iqāma al-ğihād,

Mu'ğam aš-šahāba,

Tārīh al-Mizze,

Mu'ğam an-niswān,

Faḍlu Asqalān,

Tārīhu medineti Dimašq,

Manāqib al-aš'ariyya,

Tabyīn kezibi al-muftarī fi-mā nusiba ilā Ebi al-Hasan al-Aš'arī (Apologetsko djelo koga je za štampu priredio šejh Al-Kawsarī, Damask, 1928),

Kešf al-mugatta fi faḍl al-Muvetta' (objavljeno),

Tabyīn al-imtinān fi al-amr bi al-iḥtitān (rukopis),

Arba'ūna ḥadīṭan min arba'īna šajḥan min arba'īna madina,

Tahḍīb al-multamas min 'awāli Malik ibn Anas,

Mu'ğam asma al-qurā wa al-amšār,

Mu'ğam aš-šuyūḥ wa an-nubalā'.

9 As-Subkī, *Ibid.*

10 Vidi, naprimjer, TMD, 37: 411; 52: 328 i 43: 379.

11 Neki kažu da se radi o 'samo' šezdeset djela. Međutim, sam Jaqut nabrāja naslove više od 60 djela. TMD, 1: X.

12 Za cjelovitu listu vidi TMD, 80: 18, 25-27.

Pisanje Povijesti grada Damaska

Iako ne znamo sve detalje nastanka Povijesti grada Damaska, sigurno je da je ovo djelo okupiralo dobar dio Ibn 'Asakirovog života. Na bazi dostupnih podataka pokušat ćemo rekonstruirati faze kroz koje je prošao *Tārīh* u svome nastajanju.¹³

Posigurno znamo da je Ibn 'Asakir rad na *Tārīhu* počeo između svoja dva velika putovanja, tj. između 525. i 529. g. po Hidžri. Uvod je, međutim, napisao u zadnjim godinama života kada je njegov vid izgleda bio vrlo oslabio.¹⁴ To znači da je sastavljanje ovoga djela okupiralo cijeli Ibn 'Asakirov život s posebnim intenzitetom u mladosti i pred smrt. Uz pomoć sina Qasima (527.-600.h./1132.-1203.) on ga je najvjerojatnije kompletirao prije 562. g., možda 559. Konačnu verziju Tariha izradio je njegov sin oko 565. godine.¹⁵ U pripremi ove verzije Qasim je igrao značajnu uredničku ulogu. On je u tom procesu u glavni tekst inkorporirao mnoge bilješke koje je Ibn 'Asakir ostavio na marginama ili na odvojenim papirima pridodatim ranijoj verziji. Ponekad je intervenirao i u pisanju imena obično preferirajući punije ime umjesto nadimka po prvorodenom djetetu (*kunya*). Ponekad je brisao ponovljene informacije, dodavao određene senede (lance prenosilaca) svoga oca te dodavao čitave biografije.¹⁶

Zbog velikog vremenskog perioda u kome je Tarih sastavljan, nastalo je nekoliko njegovih verzija i podjela. Prva verzija čije je autorstvo problematično¹⁷ bila je podijeljena u pedeset sedam svezaka (*muğallad*) od kojih se svaki sastojao od po deset fascikli (*ğuz'* ili *kurrasa*). Svaki džuz u ovoj podjeli obuhvaća oko šezdeset štampanih stranica. Ova podjela poznata je i kao *tağzi'at al-aşl*. Konačna verzija, čije je autorstvo

13 Naši bi uvidi u ovom radu bili mnogo kompletniji da smo bili u prilici konsultirati 1. i 2. tom TMD u izdanju Mağma'u al-lugāti al-'arabiyya iz Damaska iz 1951. i 1954. g., te *al-Kalimātu wa al-buḥūr wa al-qaṣā'idu al-mulqāh fi ih̄tifāli bi-mu'arriḥ Dimaşq al-kabīr, Ibn Asakir fi đikrā murūr tis'ī mi'ati sana 'alā wilādat-hi* (Damascus: al-Mağlis al-A'la li-ri'āyati al-funūn wa al-adab wa al-'ulūm al-ğitimā'iyya, 1979), te *Ibn 'Asakir fi đikrā murūr tis'ī mi'a sana 'alā wilādatih*.

14 TMD, 80: 16, 23.

15 TMD, 80: 23.

16 TMD, 80: 37: IV-X.

17 Taş Kubrizade (Ahmed b. Mustafa Taş Kubrizade), *Miftāh as-sa'āda wa mişbah as-siyāda*, Bairut: Dar al-kutub al-'ilmiyya, 1985), Elisseeff i Chamberline (Michael Chamberline, *Knowledge and Social Practice in Medieval Damascus, 1190-1350*, Cambridge: Cambridge University Press, 1994) je pripisuju Ibn 'Asakiru, dok Sakina aš-Şihabi smatra da je ona djelo sina mu Qasima.

također diskutabilno,¹⁸ je podijeljena u osamdeset svezaka sa osam stotina fascikli (od kojih svaka ima oko četrdeset štampanih stranica). Ova druga verzija je poznata kao *tağzi'a al-far'i*.¹⁹ Čini se da su ove podjele jednostavno slijedile sveske papira na kojima je Tarih pisan i da nemaju neku značajniju metodološku važnost. Naime, neke biografije su podijeljene između tomova što ide u prilog rečenom. Akademija arapskog jezika iz Damaska pokušala je slijediti posljednju podjelu u svome izdanju Tariha, ali je vremenom odustala od te ideje i samo je donekle poštuje.²⁰

Kao što je već naznačeno, zahtjevni posao iznošenja *Tārīha* na svjetlo dana na sebe je preuzela Akademija arapskog jezika iz Damaska. Prvi tom se iz štampe pojavio 1951. g. i do 1997. g. je, prema našim saznanjima, objavljeno ukupno dvadeset velikih tomova (po 353-527 stranica bez uvoda i indeksa koji su obično zauzimali još toliko prostora pa neki tomovi imaju i po hiljadu stranica). Neki od objavljenih tomova sadrže samo polovinu sveska iz rukopisa, što znači da je dosada ukupno objavljeno tek oko četvrtine Tariha. Evo spiska dosada objavljenih tomova do kojih smo uspjeli doći.²¹

Tom	Sadržaj	Priredivač	Izdavač i god. izd.
1	Značaj Damaska i njegove karakteristike	Dr. Salahuddin Mundžid	Akademija ar. jezika, Damask (AAD), 1951
2	Topografija Damaska	Dr. Salahuddin Mundžid	AAD, 1954
-	Biografija Poslanika (I dio)	Prof. Nashat Gazavi	AAD, 1984
-	Biografija Poslanika (II dio)	Prof. Nashat Gazavi	AAD, 1992

¹⁸ Zbog nedostatka detaljnih informacija i o ovoj su se verziji pojavila različita mišljenja. Chamberlain smatra da je Ibn 'Asakir svojom rukom napisao dvije valjane kopije Tariha, a slično tvrdi i Taš Kubrizade, što je u suprotnosti sa mišljenjem urednika u Arapskoj akademiji u Damasku. Profesor Elisseeff, autor članka o Ibn 'Asakiru u 2. izdanju *Encyclopedia of Islam*, spominje i 3. verziju od sedamdeset tomova sa po deset fascikli sa po dvadeset folija. Vidi: Chamberline, 144; Taš Kubrizade, 3: 714.

¹⁹ TMD, 37: III-IV.

²⁰ N. Elisseeff, "Ibn 'Asakir", 3: 714; Ibn Menzūr, *Muhtaşar Tārīh madinati Dimaşq* (Damask: Dār al-fikr, 1984), 1: 10.

²¹ Prema websiteu Muessesetu -r-risale, ova izdavačka kuća je dosada objavila četiri toma *Tariha*. Mi imamo podatke za dva. Prema Katalogu Kongresne biblioteke u Washingtonu, Akademija arapskog jezika je objavila i tomove 44, 45 i 47. Mi do njih nismo uspjeli doći.

7	Biografije: Ahmad b. 'Utba - Ahmad b. Muhammad b. Mu'ammil	'Abdulgani ed-Daqr i at-Tarabiši	AAD, 1984
10	Biog.: Busr b. Abi Uratah - Thabit b. Aqram	Prof. Muhammed A. Dahman	AAD, 1963
31	Biog.: 'Asim - 'A'iz	Dr. Šukri Faysal	AAD, 1977
32	Biog.: 'Ubade b. Evfa - 'Abdullah b. Suwab	Dr. Faysal - Nahhas - Murad	AAD, 1982
33	Biog.: 'Abdullah b. Ğabir - 'Abdullah b. Zayd	Dr. Fejsal - Aš-Šihabi - At-Tarabiši	AAD, 1981
34	Biog.: 'Abdullah b. Salim - 'Abdullah b. Abi A'iša	Prof. Muta' At-Tarabiši	AAD, 1984
37	Biog.: 'Abdullah b. 'Imran - 'Abdullah b. Qays b. Salim	Fotokopija rukopisa iz Zahiriyya biblioteke u Damasku	AAD, 1978 Bayrut: Mu'assa-
37	Isto	Prof. Sakina aš-Šihabi	asa ar-risale, '94
38	Biog.: 'Abdullah b. Qays b. Mahrama - 'Abdullah b. Mas'ada	Prof. Sekina eš-Šihabi	AAD, 1987
39	Biog.: 'Abdullah b. Mas'ud - 'Abdulhamid b. Bekkar	Prof. Sakina aš-Šihabi	AAD, 1986
40	'Abdulhamid b. Habib - 'Abdurrahman b. 'Abdullah	Prof. Sakina aš-Šihabi	AAD, 1986
41	Biog.: 'Abdurrahman b. 'Abdullah b. al-Hasan - 'Abdurrahman b. Musavver	Prof. Sakina aš-Šihabi	AAD, 1991
42	Biog.: 'Abdurrahman b. Mas'ad - 'Abdulaziz b. 'Umar b. 'Abdulaziz	Prof. Sakina aš-Šihabi	AAD, 1992
43	Biog.: 'Abdulaziz b. 'Umayr - 'Abdulwahib b. Zayd al-Basri	Prof. Sakina aš-Šihabi	AAD, 1993
-	Biog.: 'Usman b. 'Affan	Prof. Sakina aš-Šihabi	AAD, 1984
52-53	Biog.: 'Umar b. al-Haṭṭāb	Fotokopija rukopisa iz Zahirijja biblioteke u Damasku	Dar al-Bašir, 1989
52-53	Isto	Prof. Sakina aš-Šihabi	Bayrut: Mu'assa-
80	Biografije žena	Prof. Sakina aš-Šihabi	asa ar-risale, '94 AAD, 1981(?)

Iz ove tabele se vidi da projekat izdavanja *Tārīha* pati od diskontinuiteta i nesukcesivnosti. Ustvari, Akademija je podijelila *Tārīh* na tim istraživača od kojih su mnogi kasnije odustali. Iz posljednjih nekoliko objavljenih tomova vidimo da je priređivanje na sebe preuzela prof. Sakīna aš-Šihābi, dok je objavljivanje preuzela ugledna izdavačka kuća Mu'essesetu -r-risala iz Bejruta sa čime je poboljšan i kvalitet izdanja, koji je ranije bio na nedopustivo niskom nivou. Mnogi ranije objavljeni tomovi su imali mehki povez i često nikakav uvez. Žalosno je zaključiti da će današnje muslimanske institucije, ako nastave ovim tempom, trebati još nekih sto i trideset godina da završe priređivanje i objavljivanje djela koje je napisao jedan čovjek u 12. stoljeću kada nije bilo ni električne energije ni kompjutera! Sam ovaj podatak nam dovoljno govori o trenutnom stanju muslimanske inteligencije i literature uopće.

Nalazimo za shodno kazati i nekoliko riječi o priređivačkoj politici Akademije u Damasku koja je bila široko definirana na samom početku projekta. Cilj projekta je bio da se javnosti predstavi ispravan tekst Tariha. Da bi se u tome uspjelo, Akademija je smatrala nužnim učiniti sljedeće:

- izabrati ispravnu verziju teksta kada postoji više rukopisa,
- na minimum svesti broj komentara i fusnota,
- vokalizirati lična imena,
- pojasniti teške riječi,
- ne navoditi izvore hadisa,
- numerisati redove teksta prema rukopisu te
- sačiniti potrebne indekse.²²

Većina priređivača je u manjoj ili većoj mjeri slijedila zacrtanu politiku iako su razlike od jednog do drugog toma primjetne, posebno u broju indeksa. Najbolje je indekse pripremio dr. Faysal za 31. tom. Međutim, ubrzo se ispostavilo da su takvi indeksi nepraktični pošto su zauzimali gotovo polovicu toma. Najuobičajeniji indeksi su oni biografija, ličnih imena, Ibn 'Asakirovih učitelja, kur'anskih ajeta, hadisa, stihova, mjesta i događaja te knjiga spomenutih u tekstu. Podnaslovi su najčešće štampani na marginama knjige. Gotovo svaki tom ima uvod priređivača. Najinformativniji su uvodi za 1., 31. i 80. tom.

²² TMD, 31: 20-21.

Rukopisi *Tārīḥa*

Nije ništa neobično da se znanstvenici susretnu sa brojnim problemima u priređivanju višetomnog djela kakvo je *Tārīḥ*. Najveći problem u ovom slučaju je taj što znanstvenici još nisu uspjeli 'sastaviti' jednu kompletnu verziju *Tariha* od svih dijelova rukopisa razasutih po svijetu. Autograf je izgleda zagubljen, mada postoje jake indicije da je jedan njegov tom sačuvan u Lenjingradskom muzeju (37. tom s biografijom halife Omera). Dijelovi *Tariha* se nalaze i u Britanskom muzeju ali je većina smještena u Zahirijja biblioteci u zbirci broj 3383. Rukopis ima osamnaest tomova i potječe iz 12. hidžretskog stoljeća.²³ Imam el-Berzelijeva kopija iz 7. hidžretskog stoljeća se čuva u Azharovoj biblioteci (br. 714/1670). Dijelovi prepisani iz originala se nalaze i u Maroku te u Biblioteci Ahmeda III u Turskoj (br. 2887). Ova posljednja kopija je najkompletnija a potječe iz 10. stoljeća po Hidžri i postoji mogućnost da je prepisana iz originala. Akademija u Damasku je pribavila mikrofilmove većine ovih rukopisa.²⁴ Prema priređivačima, zajednička karakteristika svih ovih rukopisa su mnogobrojne greške, izgubljene stranice i paragrafi, ispušteni redovi i slično, što rekonstruiranje originalnog teksta ponekad čini nemogućim čak i uz pomoć Ibn Menzurovog *Muhtesara*.

Sadržaj *Tariha* i Ibn 'Asakirova metodologija

Tārīḥ madīnat Dimašq wa dīkr faḍliha wa tasmiyat man ḥallahā min al-amāsil aw iḡtāza bi navāḥiha min waridihā wa ehlihā je biografski rječnik veoma nalik na *Tarihu Bagdad* od Al-Hatiba al-Bagdadija. Prema izvještajima, Ibn 'Asakir je vrlo rano u Damasku upoznao el-Bagdadijevo djelo i navodno je bio impresioniran njime.²⁵ Tarih počinje detaljnom historijskom topografijom Damaska. Prema Elisseeffu, taj dio *Tariha* duguje mnogo Ahmadu ibn al-Mu'allau (u. 286.h./899.) i Ibn Humaydu ibn Abi 'l-'Aḡaizu, a kasnije su ga koristili Ibn Šadda u svome *Al-A'laq al-hatire* i Ibn Šakir al-Kutubi u svome *'Uyūn at-tawāriḥ*.²⁶ Glavni dio *Tariha* čine biografije nalik onima iz *tabeqat* literature. Nakon biografije

²³ Ova kopija je poznata i kao Sulejman-pašina kopija i sada se nalazi u Asadovoj biblioteci.

²⁴ TMD, 80: 18. Vidi C. Brockelman, GAL, 1: 403, Supplementband, I:566-67.

²⁵ Ibn Halikkan, 2: 253; TMD, 80: 9, 19-20.

²⁶ Elisseeff, 3: 714.

Poslanika, alejhi-s-selam, autor alfabetskim redom nabraja sve važnije osobe koje su kraće ili duže boravile u Damasku.

Tarih se uvjetno može podijeliti na dva dijela: uvod o značaju, topografiji i historiji Damaska i općoj napomeni o historiji kao nauci i glavni dio koji počinje biografijom Poslanika, a.s. Zadivljujuće je bogatstvo informacija koje Ibn 'Asakir unosi u svoj Tarih. Pored obilja, ponekad i irelevantnih informacija, on usput raspravlja o pravnim pitanjima, kazuje smiješne dogodovštine, priča anegdote, bilježi stihove poezije, itd. To je razlog što neki tvrde da je on ustvari napisao 'kulturnu historiju' Šama od najranijih vremena do svojih dana. Ipak, Ibn 'Asakir vrlo rijetko bilježi svoje lično mišljenje o ljudima i događajima. Generalno, on preferira izvještavanje nad komentiranjem.

Sam naslov djela navodi na krivu pomisao da su u Tarihu obrađene samo osobe koje su posjetile Damask ili živjele u njemu i njegovoj bližjoj okolici. Ustvari, Tarih donosi i biografije osoba koje su živjele ili posjetile Šam uključujući Halep, Ba'lebek i druge njegove gradove.²⁷

Ibn 'Asakir nije bio dosljedan u alfabetskom poretku biografija posebno kada dođe do imena očeva. On obično prvo navodi muškarce koji su bili poznati po cijelom imenu, potom one poznate po nadimku (*kun'ja*) i na kraju medžahil (tj. osobe poznate samo po nekom atributu). Posljednji tom i po rezerviran za žene, gdje je slijedio isti metod.²⁸ Ibn 'Asakir nije bio prvi koji je odvojio biografije žena od onih muškaraca. Isto su ranije učinili Ibn Sa'd, Halifa ibn Hayyat, Ibn Abi Hatim, Al-Hatib al-Bagdadi, Ibn 'Abdulbarr i mnogi drugi muslimanski historičari. S druge strane imamo Ađ-Dahabiya (*Siyar a'lām an-nubalā*) i Ibn Menzura (*Muhtašar Tāriħa*) koji su i muškarce i žene imali na jedinstvenoj listi.

Kada su kriteriji za uvršćenje osoba u Tarih u pitanju, čini se da je jedini kriterij bio da je osoba bila iole poznata i da je prošla ili živjela u Damasku ili čak Šamu. To znači da se u Tarihu mogu naći biografije svih vrsta ljudi; od poslanika, političara, znanstvenika i pjesnika do homoseksualaca i robinja.²⁹ Po ovome se Ibn 'Asakir razlikuje od el-Hatiba al-Bagdadiya koji je pisao samo o uglednim osobama. To je i razlog što u Povijesti Bagdada nalazimo svega trideset dvije biografije

27 TMD, 80: 19.

28 TMD, 80: VI, 34.

29 *Muhtesar*, 1: 7.

žena dok ih u Povijesti grada Damaska ima 196. Ova razlika u kriterijama za izbor uočljiva je i iz podnaslova autora za dio o ženama. U al-Bagdadijevom djelu podnaslov glasi *Ḍikr an-nisā' min ahl Bagdad al-ma'rūfa bi al-faḍl wa riwayat al-'ilm* (Spomen žena Bagdada koje su poznate po časti i prenošenju znanja), dok kod Ibn 'Asakira on glasi: *Wa hādā ḍikru man waqa'a ilā ḍikrihinna min an-nisā'i min al-ḥarā'ir wa al-imā'* (Sada slijedi spomen žena o kojima se priča; slobodnih žena i robinja...).

Još jedna od karakteristika Ibn 'Asakira je ta što ne spominje učene ljude svoga doba osim nekoliko ličnih prijatelja kao što su Ibnu-s-Sem'ani i 'Abdulgugis ibn Zubejr el-Bagdadi.

Same biografije su vrlo različite dužine. Neke su stale u nekoliko redova dok biografija Poslanika, alejhi-s-selam, zauzima dva objavljena toma, a biografije hulefa-i rašidina po jedan tom. (Dosada su objavljene samo biografije Omera i Osmana, r.a.). Biografije političkih ličnosti su obično kraće od onih učenih ljudi. To može odražavati Ibn 'Asakirov prezrivi stav prema politici. Ibn 'Asakirovo pisanje ima prepoznatljivu i jasnu sufijsku i pobožnu aromu. Očito, politički sukobi - posebno oni među muslimanima koji su tada bijesnili - ne uklapaju se sasvim u takav okvir. Moguće je, međutim, da je razlog tome i taj što političari rijetko prenose hadise koji čine glavninu Tariha. Interesantno je da kada govori o muslimanskim političkim liderima (Omer, Osman, Emevije...) Ibn 'Asakir obično ne posvećuje pažnju bitkama koje su vodili.³⁰ Podaci o tim bitkama mogu se naći u biografijama ljudi koji o njima izvještavaju. S obzirom da su bili dinastija koja je iz Damaska vladala muslimanima više od jednog stoljeća, Emevije su vrlo prisutne u Tarihu. Tako je 43. tom gotovo u cijelosti posvećen njima.

Da bismo u cijelosti razumjeli metodologiju Tariha, valja imati na umu da je Ibn 'Asakir bio prije svega tradicionist, muhaddis.³¹ Ta je činjenica ostavila snažnoga traga na svakoj stranici Tariha u vidu mnoštva ponavljanja, striktnog citiranja seneda prije nego same predaje (metna), preciznosti u korišćenju hadiske terminologije (ḥaddetenā, aḥberenā, enbe'enā...), dosljednom navođenju izvora kako usmenih tako i pisanih, itd. To je istovremeno i jedna od prednosti originalnog Tariha nad

30 TMD, 52-53: III-IV.

31 'Abdu l-Qādir Badrān, *Taḥḍibu Tārīḫi madīna Dimašq* (Bejrut: Dār ihyā'i at-turāt al-'arabī, 1987), 1: 6; Taš Kubrizade, *Miftāḥ...*, 1: 244; TMD, 80: 40.

njegovim sažecima koji uglavnom izostavljaju lance prenosilaca pojedinih izvještaja. Ibn ‘Asakir se, međutim, ne izjašnjava po pitanju pouzdanosti seneda koje koristi. On to ostavlja čitaocu. Već smo kazali da su i priređivači štampanog Tariha unaprijed odustali od tog ogromnog posla. On nam ipak unekoliko pomaže time što kod navođenja predaja obično počinje sa onim vjerodostojnijim da se na kraju storije o nekome ne bi ustručavao navesti i izmišljene predaje. U rijetkim slučajevima gdje uz sened postoji ocjena, vidimo da ona nije Ibn ‘Asakirova već njegovih učitelja.³² Svakako je interesantno da većina muhaddisa, uprkos ličnog poštovanja koje izražavaju prema Ibn ‘Asakiru kao muhaddisu, predaje iz Tariha u principu smatraju slabima ako ih nije moguće naći u drugim izvorima. To je veoma jasno kazano u As-Sujutijevom *Ġam‘ al-ġaeami‘* (ili *al-Ġāmi‘ al-kabīr*). Razlog koga navode je da je bio blag (*mutesahil*) u selekciji svojih izvora, što je ustvari bila praksa svih muhaddisa pri sastavljanju sličnih djela.

Vrijeme je da nešto kažemo i o unutrašnjoj strukturi biografija Tariha. U principu, jedna biografija sadrži sljedeće elemente: puno ime (ako je poznato), neke od hadisa koje dotična osoba prenosi, vijesti o njegovom izgledu i ponašanju, ponešto o društvenim i političkim odnosima i aktivnostima osobe i datum preseljenja na ahiret. Vrlo često u prvoj predaji nakon imena Ibn ‘Asakir iznosi razlog za uključenje te osobe u Tarih. Nerijetko su biografije duge zbog citiranja različitih seneda koji ne donose mnogo novih informacija.³³ Kada je riječ o poznatim ličnostima kao što je halifa Omer, r.a., autora više zanimaju njegove politike i Poslanikova hvala na njegov račun nego događaji iz njegovog života.³⁴ U biografijama ashaba Ibn ‘Asakir obično prvo spominje relevantne kur’anske ajete ako ih ima, zatim hadise i izjave drugih ashaba o toj ličnosti.

Jezik Ibn ‘Asakir je klasični arapski pa savremeni čitalac često treba pomoć rječnika u čemu mu značajno pomažu priređivači Tariha koji obično u fusnoti pojašnjavaju manje poznate riječi. U Tarihu su česte i kratice i termini hadiskih znanosti kao što su “na” (od *ḥaddasanā*) ili “ana” (od *aḥbaranā*). Da bi shvatio punu vrijednost Ibn ‘Asakirova djela,

32 TMD, 52-53: III, 80: 28-29.

33 Vidi, naprimjer, biografiju Sakina bint al-Husayn.

34 TMD, 80: 28, 52-53: II-III.

čitalac treba poznavati specifična značenja ovih i drugih stručnih termina hadiskih znanosti.

Sve u svemu, Tarih je interesantan kao svjedok muslimanske historije kroz nekoliko stoljeća. Čitajući ga, čitalac ima divan osjećaj nadilaženja vremena i prostora. Djelo je puno šokantnih priča o okrutnosti starih vremena kao i o slavnim danima toga doba. Na stotine interesantnih priča se nalazi među hiljadama seneda. Djelo je, međutim ponekad od male koristi za utvrđivanje historijskih činjenica. Ono sadrži kontradiktorne informacije. Tako na jednoj istoj strani čitamo da je Fatima, r.a., umrla dva, šest i osam mjeseci nakon Poslanika.³⁵

Izvori

Povijest grada Damaska sadrži ogromnu količinu informacija koje je Ibn 'Asakir godinama sakupljao i selektirao iz različitih izvora diljem muslimanskog istoka. Tokom putovanja u Mekku, Bagdad i Horasan mnogo je pamtio i bilježio. Pouzdano znamo da mnogo onoga što je čuo nije uvrstio u Tarih. Profesorica Sakina aš-Šihab je ustanovila da je Ibn 'Asakir za sastavljanje 196 ženskih biografija koristio više od dvije stotine izvora.³⁶ To je samo ilustracija njegovog enciklopedijskog znanja. Interesantno je, također, da mnoga poznata djela izgleda ne figuriraju kao njegovi izvori. Takav je slučaj sa Ğahizovim *al-Bayān wa at-tabyīn*, Ibn Qutaybinim *'Uyūn al-aḥbār*, al-Muberridovim *al-Kāmil*, al-'Iqd al-farīd od Ibn 'Abdurabiha i drugim djelima.³⁷

Međutim, uprkos velikom broju Ibn 'Asakirovih izvora, on rijetko spominje naslove knjiga. U posljednjem tomu i pol posvećenom ženama, u kome koristi oko dvije stotine izvora, autor eksplicitno spominje samo šest njih.³⁸ Umjesto toga on navodi sened putem kojeg je došao do informacije. Ovo je u potpunom skladu sa metodologijom muhaddisa prema kojoj je direktno čuvenje (*samā'*) najpouzdaniji način prenošenja

³⁵ *Muḥtaṣar*, 4: 270.

³⁶ TMD, 80: 37.

³⁷ TMD, 80: 37.

³⁸ Za listu izvora koje spominje po naslovu vidi: TMD, I: 433-34, 37: 474 i indekse knjiga koje autor spominje u drugim objavljenim tomovima. Vidi i as-Safadi, *'Umarā' Dimašq fī al-islam* (Damask: Dār al-fikr, 1989.), 7-8; TMD, 41: 484, 43: I-III, 401.403, 436; 80: 38-43, 672. Pregledanje indeksa Ibn 'Asakirovih učitelja i sesija na kojima ih je slušao (sema'at) omogućava dodatne uvide stručnjacima u ovoj oblasti.

vijesti. Preuzimanje informacija iz knjiga i čitanjem bez prisustva učitelja (*wigāda*) je jedan od najslabijih načina prenošenja vijesti prema većini muhaddisa.³⁹ Vjerovatno je mnoštvo grešaka u ručno prepisanim knjigama bio razlog takvoga stava. Stoga Ibn ‘Asakir nikada ne kaže: “al-Bagdadi u Tarih Bagdada kaže to i to”, već spominje imena učitelja od kojih je slušao Tarih Bagdada, tj. Abu al-Hasan ibn Qaysa, Abu al-Hasan ibn Sa‘ida, i druge. Moglo bi se, dakle, kazati da je većina njegovih izvora usmena, a koje njegove kolege muhaddisi ne drže za posebno vjerodostojne. Treba, međutim, imati na umu da striktni kriteriji tradicionalista nisu primjenjivi čak ni na biografiju Poslanika, a.s., a da ne govorimo o biografijama drugih osoba.⁴⁰ Prema tome, stav muhaddisa prema Ibn ‘Asakirovim izvorima ne degradira Tarih kao historijsko djelo, već samo kao izvor vjerskih učenja, što je njihov primarni interes. Naime, isto to muhaddisi misle i o Taberijevoj Povijesti i ranom al-Waqidijevom djelu *al-Mağāzī*. Ono što je posebno važno napomenuti je da mnogi od izvora koje je Ibn ‘Asakir koristio više nisu poznati, što Tarihu daje dodatnu vrijednost.⁴¹

Utjecaj Tariha

Povijest grada Damaska je posigurno jedno od najvećih dostignuća muslimanske historiografije i tradicijskih studija. Ona je jedan od najvažnijih izvora historije ne samo Damaska već i cijele Sirije od najstarijih vremena. Značajno je utjecala na muslimanske historičare i studije hadisa. Prema Elisseeffu ona je najvjerovatnije inspirirala Ibn al-Adimovo djelo *Bugya*.⁴² Dr. Salahuddin al-Munğid nas uvjerava da je ona bila glavni izvor za djelo ‘*Umarā’ Dimašq fi al-islam* Salahuddina Halila as-Safadiya (Bejrut: Dār al-kitāb al-ğadīd, 1983). Konačno, kako su mnogi izvori koje je koristio Ibn ‘Asakir izgubljeni, *Povijest grada Damaska* nam pomaže da ih bar djelimično rekonstruiramo i steknemo uvid u količinu literature koju smo zauvijek izgubili. Jedan od pokazatelja

39 J. Robson, “Hadith”, *Encyclopedia of Islam*, novo izdanje, 3: 26-27.

40 Ekrem Ḍiyā’ al-‘Umārī se pokušao oslanjati samo na autentične predaje u pisanju svoje knjige *as-Sīra an-Nabawiyya aṣ-ṣaḥīḥa* (englesko izdanje *Madinan Society at the Time of the Prophet*), ali je na kraju ipak priznao da je cjelovita rekonstrukcija Poslanikovog života na temelju samo sahih predaja gotovo nemoguća. Vidi: Akram Ḍiyā’ al-‘Umārī, *Madinan Society* (Herndon: IIIT, 1995), 2-5.

41 TMD, 43: I-III.

42 Elisseeff, 3: 714.

utjecaja *Tariha* jeste i rasprostranjenost njegovih prepisa širom svijeta islama.

Kao izvor hadisa, predaje iz *Tariha* su uvrštene u poznatu zbirku ili enciklopediju hadisa *Ġam‘ al-ġawāmi‘* (ili *al-Ġāmi‘ al-kabīr*) Dželaluddina es-Sujutija. Jedna od posebnosti *Tariha* je i ta što je to jedno od posljednjih djela koje navodi cjelovite senede koji sežu do Poslanika, a.s. Ubrzo nakon Ibn ‘Asakira sened će izgubiti svoju raniju važnost. Poslije njegovog vremena senedi su češće bili kritički ispitivani nego pamćeni ili korišćeni za registriranje novih informacija.

Prvi znanstvenik koji je bio zainteresiran za *Tarih* je bio autorov sin Qasim koji je dao značajan doprinos djelu u posljednjim fazama njegovog sastavljanja i dotjerivanja. Za *Tarih* su - kako iz znanstvenih tako i iz političkih razloga - podjednako bili zainteresirani Mahmud az-Zanki i slavni Salahuddin al-Ayyubi. U kasnijim stoljećima *Tarih* je često hvaljen. To su, između ostalih, činili Ibn Kathir, As-Subki, Ibn Hallikan, Taš Kubrizade i drugi.⁴³

Djelo je više puta sažimano. Međutim, jedini cjelovit sažetak je onaj koga je sačinio znameniti leksikograf Ibn Manzūr, o kome će ubrzo biti riječi. Recentniji, ali nepotpun sažetak je onaj koga su sačinili šejh ‘Abdulqādir Badran (u. 1346.h.), koji je objavio prvih pet tomova u periodu 1911.-1914., i Ahmed ‘Ubayd koji je objavio 6. tom 1349.H/1930. g. i 7. tom 1351.h./1932. g. Prvih pet tomova je objavljeno pod naslovom *at-Tārih al-kabīr li al-Ĥāfiẓ ...* Ibn ‘Asakir. Posljednja dva toma nosila su naslov *Tehzibu Tarihi medineti Dimašq* koga im je dao Ahmed ‘Ubejd.⁴⁴ Što se ostatka sažetka tiče, poznati biograf Hajruddin ez-Zirikli smatra da je u rukopisu,⁴⁵ dok Šukri Faysal piše da on nikada nije ni kompletiran zbog poteškoća u nabavljanju rukopisa *Tariha*.⁴⁶ Tri dosadašnja izdanja ovog sažetka govore u prilog njegovog značaja. Čini se da je objavljivanje ovog sažetka najzaslužnije za pokretanje projekta štampanja cjelovitog *Tariha*.

Prilikom sažimanja *Tariha*, profesor Badran kaže da je izostavljao ponovljene informacije i senede, objašnjavao teške riječi, ispravljao greške

43 As-Subki, *Tabaqāt aš-Šafi‘iyya*, 4: 273, 275-7; Ibn Kathir, *al-Bidāya wa an-Nihāya* (Bejrut: Maktaba al-Ma‘ārif, b.d.), 12: 294; Ibn Halikkan, 2: 253; Taš Kubrizade, *Miftāḥ as-Sa‘āda*, 1: 244.

44 Treće izdanje, Bejrut: Dār ihyā‘i at-turāt al-‘arabi, 1987; TMD, 31: 9-10.

45 Az-Zirikli, *al-A‘lām* (Bejrut: Dār al-‘ilm li al-malāyin, 1984), 4: 273.

46 TMD, 31: 10.

prepisivača i kritički ocijenio zabilježene hadise.⁴⁷ Dr. Salahuddin al-Munġid, priređivač 1. i 2. toma Tariha, međutim, smatra da je Bedranov sažetak potpuno nepouzdan zbog arbitrarnosti u odbacivanju i zadržavanju pojedinih dijelova Tariha, kao i zbog mnogobrojnih grešaka.⁴⁸ Interesantno je da je Bedran u zaključcima 3. toma zabilježio svoju namjeru da po završetku sažetka ažurira listu biografija tako da ona obuhvati sve ličnosti vezane za Damask do njegovog doba. Kao što smo već kazali, on nije uspio ni u svojoj prvoj nakani. Tarih je dva puta sažimao i Abu Šama al-Maqdisi (u. 1268.), jednom u petnaest a drugi put u pet tomova.⁴⁹

Ibn Menzurov *Muḥtasar Tāriḥ madīnat Dimašq*

Abu al-Fadl Ġamaluddin Muhammad ibn Mukarram ibn ‘Ali ibn Manzur al-Ansari al-Ruwayfi al-Ifriqi (630.-711.h./1232.-1311.) je najpoznatiji po svom epohalnom leksikografskom ostvarenju *Lisān al-‘Arab*. Nažalost, mi jako malo znamo o njegovom životu jer su izvori njegove biografije vrlo šturi. O njemu nalazimo tek nekoliko redaka kod ad-Dahabiya, Ibn Haġara, as-Safadiaa, as-Suyutiya i al-Maqriziya. Većina historičara njegovog i kasnijih doba o njemu šute. Moguće je da je neoriginalna narav njegovih djela razlog takvoj šutnji. Prema većini izvora, rođen je u (afričkom) Tripoliju u učenju porodici, a umro je u Kairu. Pred kraj života bio je obnevidio. Bavio se filologijom, arapskom gramatikom, historijom i poezijom, a bio je i sudija u Kairu i činovnik dvorske kancelarije (*Dīwānu al-inša’*) u Kairu.⁵⁰ Većinu života je proveo sažimajući klasična djela iz različitih oblasti. Prema izvještajima njegovog sina Qutbuddina iza sebe je ostavio oko pet stotina sažetih tomova.⁵¹ Između ostalog, sažeo je *Kitāb al-agānī*, *al-‘Iqd al-farīd*, *az-Zahira* (?) i mnoga druga djela. Toliko je bio predan pisanju sažetaka da es-Safedi kaže da ne zna ni za jednu veću knjigu koju on nije sažeo.⁵² Prema Ibn Haġaru, Ibn Menzur je bio umjereni ši’ija. Za razliku od Ibn ‘Asakira imao je

47 Bedran, Tehzib, 7.

48 TMD, 31: 10.

49 TMD31: 10.

50 Muhtesar, 1: 11-13.

51 Ibn Haġar al-‘Asqalāni, *Ad-Durar al-kāmīna fī a’yāni al-mi’a at-tāmīna* (Bejrut: Dar ihja at-turath al-‘arabi, b.d.), 4: 262-64.

52 Al-A‘lam, 7: 108.

svoga nekoliko učitelja od kojih su nam imenom poznata samo četvorica i to ne iz njegovih djela. Najznamenitiji među njegovim učenicima su aḏ-Ḍahabi, as-Subki (stariji) i njegov sin Qutbuddin.⁵³

Jedini, makar djelimičan, izuzetak u Ibn Menzurovom opusu kada je originalnost u pitanju je njegova biografija poznatog arapskog pjesnika Ebu Nuvasa. Čak ni njegov mnogohvaljeni *Lisān al-'Arab* nije originalno djelo, već prije sažetak pet djela arapske leksikografije, što on i sam eksplicitno priznaje. U tom smislu, Ibn Manzur je dobar predstavnik potonjih islamskih stoljeća kada je sumiranje ranijih djela zaimalo primat nad pisanjem originalnih djela.

Njegova glavna djela su:

1. *Lisān al-'Arab* (objavljen više puta),
2. *Muḥtār al-Agānī* (objavljen u 12 tomova),
3. *Muḥtaṣaru Tārīḥi madīneti Dimāšq* (Damask: Daru-l-fikr, 1984.-88.),
4. *Laṭā'if az-'Zahira*,
5. *Muḥtaṣar mufāadāt Ibn Baiṭar*,
6. *Iḥtiṣāru Kitabi al-ḥayawān li al-Ġāḥiẓ*,
7. *Muḥtaṣar Tārīḥ Bagdād li as-Sam'ānī*,
8. *Intiṣār al-azhār fi al-layl wa an-nahār*,
9. *Surur an-nafs bi-madārik al-ḥawāss al-ḥams*.⁵⁴

Sažetak Povijesti grada Damaska: značaj i metodologija

Muḥteṣar Tārīḥ madīnat Dimāšq je skraćena verzija *Tariḥa* koja je zadržala oko 25% njegovog sadržaja u dvadeset devet tomova. On sadrži 6752 biografije koje se razlikuju po dužini od nekoliko riječi do jednog toma. Neke od osoba su imenovane samo kao 'čovjek', 'žena', 'pjesnik', isl. Takve biografije su poznate kao medžahil. Na osnovu ovog broja možemo zaključiti da Tarih sadrži oko sedam hiljada biografija s obzirom da je Ibn Menzur neke izostavio. Izdanje koje je objavila izdavačka kuća Daru-l-fikr iz Damaska u periodu 1984.-88. g. zasnovan je na nepotpunom autografu iz 690.-695. g. po H. koji se nalazi u kolekciji Ahmeda III u

⁵³ Ibn Manzūr, *Lisān al-'Arab* (Bejrut: Dar ihja at-turath al-'arebi, 1988), 1: 8-9; *Muḥtaṣar...*, 1: 12-13.

⁵⁴ Za cjelovitu vidi: *al-A'lām*, 7: 108; *Lisān al-'Arab*, 1: 10-11; *Muḥtaṣar*, 1: 14-15.

Topkapi sarayu u Istanbulu (br. 2888) i dijelom u Gota biblioteci (br. 1776).⁵⁵ Dijelovi drugog rukopisa su sačuvani u Cambridge univerzitetu.⁵⁶ Autograf je u dobrom stanju, ali mu nedostaje prva strana kao i nekoliko tomova. Muhtasar je sastavljen otprilike sto godina iza Ibn 'Asakira. Nedostajući tomovi su nadomješteni savremenim sažecima Tariha urađenim po metodologiji Ibn Manzura. Taj su posao uradili Ibrahim Salih, Sekina eš-Šihabi i drugi. Nažalost, za razliku od cjelovitog Tariha, objavljeni Muhtesar nema nikavih indeksa.

Za razliku od originalnog Tariha, Muhtasar nije imao značajnijeg utjecaja na islamsku literaturu jer je brisanjem seneda izgubio mnogo od svoje vrijednosti. Rijetkost njegovih rukopisa pokazatelj je njegove marginalnosti. Danas je međutim Muhtasar od izuzetne važnosti za rekonstrukciju originala tamo gdje nedostaju tomovi Tariha.⁵⁷

Što se metodologije tiče, Ibn Menzur je izostavljao senede ili ih skraćivao na zadnjeg prenosioca, izostavio je ponovljene i kombinirao slične predaje, te izostavio spomen na učitelje i učenike osoba čije biografije bilježi. Nije, međutim, izostavljao nijedan stih ako je osoba bila pjesnik. Na taj način Ibn Manzur se približio metodologiji historičara koje više interesira informacija nego lanac njenih prenosilaca. On je uradio još jednu stvar koja je promijenila strukturu djela. Naime, biografije žena je zabilježio na kraju svakoga slova umjesto na kraju čitavog djela. Oko četvrtine biografija žena je izostavio. Teško je kazati kojim se kriterijem u tome vodio.⁵⁸

Vidjeli smo, dakle, da je Ibn Manzur bio neka vrsta profesionalnog sažimatelja djela. To je vjerovatno doprinijelo preciznosti sa kojom je sažeo Tarih. Kada god je, naime, imao problema sa čitanjem neke riječi ili imena, iznad spornog slova ili riječi je bilježio alternativno slovo ili riječ naznačavajući tako da je imao problem sa čitanjem tog dijela. To je i razlog što mu priređivači originalnog Tariha vjeruju u rekonstrukciju njegovih izgubljenih dijelova.

⁵⁵ *Muhtasar*, 1: 17.

⁵⁶ *Muhtasar*, 4: 5.

⁵⁷ TMD, 43: VI; 52: VII; 80: 51.

⁵⁸ TMD, 80: 50.

Zaključak

Ibn 'Asakir je učinio veliku uslugu muslimanskoj historiografiji pisanjem *Povijesti grada Damaska*. To nije samo biografski rječnik već i kulturna historija Sirije do 571. g. h. bez koje cjelovita historija Sirije nije moguća. Takvo djelo mogao je napisati samo autor enciklopedijskog znanja o muslimanskoj literaturi, intelektualcima, Tradiciji, politici, historiji i kulturi kakvo je posjedovao Ibn 'Asakir. Sastavljanje *Tariha* Ibn 'Asakiru je uzelo veći dio njegovog života, a njegovo objavljivanje će, očito, potrajati mnogo duže.

Ibn Asakir's History of the city of Damascus: The great achievement in the Muslim historiography

This work is an attempt to present one of the great achievements in the Muslim historiography, Ibn Asakir's *History of the city of Damascus*. After the author's short biography, the work analyzes the content of History, its methodology, structure of biographies, its sources and impact on later Muslim historiography.

Contemporary of Nuruddin ez-Zenki and Salahuddin Ejjubi, Ibn 'Asakir (d. 1176) was a historian, great traveler, Shafi'i lawyer, poet, activist, Ash'arite theologian, professor of *daru 'l-hadis* (school of *hadith*) and, above all *muhaddis*. Apart from his hometown Damascus, he was educated in Mecca, Medina, Kufa, Baghdad, Horasan, Isfahan, Transoxani, Merv, Tabriz, Bejhek, Nishapur, Herat and Mosul. He had over 1300 male teachers (*shejks*) and around 80 female teachers, which in fact were the sources of his *Tarih*. He authored 143 works.

Ibn 'Asakir started to write *Tarih* between years 525 and 529 of Hijra and he was doing it until the last days of his life. Just before his death he wrote the introduction to this work. His son Qasim did the last editorial work on *Tarih* which is, apart from other, incorporation of the 'Asakir's notes from the margins into the main text.

This eighty- volume work with about 7000 biographies has been only partially published, thanks to the effort done by Academy of Arabic language from Damascus, but still none of the works have been completed yet. The Academy has published around twenty volumes (with

353-527 pages without introduction and indexes which, usually had around the same number of pages). Lately, publishing of this work has been taken over by the publishing house Mu'essesetu 'r-risale from Beirut, with whom quality of the publication became visible. If they continue with such rhythm, today's Muslim institutions will need some hundred and thirty years to complete the preparation and publishing of work, which was written by one person in the 12 century!

Tarihu medineti Dimasq ve zikru fadliha ve tesmijetu men halleha mine 'I-emasil ev idstaze bi nevahiha min varidiha ve ehliha is a biographic vocabulary similar to *Tarihu Baghdad* of El-Hatib el-Bagdadi. Tarih could be divided into two parts: introduction about importance, topography and history of Damascus and general remarks about history as a science, and main part, which began with the biography of Prophet (p.b.u.h.). Generally, Ibn 'Asakir prefers to give information rather than comments. The biographies are different in length. In principle, one biography posses the following elements: full name (if it is known), some of hadith which that person transmitted, news about his appearance and behavior, something about social and political relations, the activities of the person and date of death. Very often in the first transmission after the name of a particular person Ibn 'Asakir gives reason why such person has been included in Tarih. Mostly the biographies are long because of the long citation of different *seneds* which does not give much new information. Tarih is the one of the last works that gives the citation of *seneds* for transmission.

While preparing Tarih Ibn 'Asakir has used hundreds of sources but he did not mention their titles. Instead of that he usually gives *sened*, which is according to hadith methodology. Tarih was very influential in Islamic historiography, what is visible through wide circulation of this work, the fact that Muslim scholars were full of praise for him and the emergence of a few summaries of this work as well. We are fortunate that we have today preserved and already published a summary of History, which was prepared by a well-known lexicographer Ibn Menzur.

Even though, by structure this work belongs to the category of biographical dictionaries, Ibn 'Asakir's work is in fact the cultural history of the whole of Syria from its early days to the last days of the authors' life and as such, it presents indispensable source for the history of that part of the Muslim world.

